

KATECHIZM

szkolny

DR. S. PIŁCZYŃSKIEGO

KATECHIZM

PRZYGOTOWANIE
DO PIERWSZEJ SPOWIEDZI
i KOMUNII ŚWIĘTEJ

według

Ks. R. Filochowskiego

opracował

Ks. F. N.

Wydanie drugie poprawione

Nakład i Główny Skład: F. Nowicka,
Częstochowa, ul. 7 Kamienic 29

1949

„NIHIL OBSTAT
Ks. J. Tomaszewski
cenzor

Częstochowa, dnia 10-I. 1949 r.
Nr 336

IMPRIMATUR
Częstochowa, 17-I. 1949 r.

† Theodorus Kubina
Episcopus Częstochowiensis

Dr St. Zimorowicz
Cancellarius

230 - 28 VI, 49 r. 30.000 - 70 x 100 - V kl. 70 gr.
16 XI. - 30 XI. 49 r.

Wydawnictwo prawnie zastrzeżone.

Udziałowa Spółdzielnia Drukarska
L.02 560 Częstochowa Wielkońska 5

PRZEDMOWA

Katechizm ks. Filochowskiego znany jest w całej Polsce.

Można śmiało powiedzieć całe pokolenia wychowały się na tym katechizmie i słusznie nazywają go swą „kochaną książeczką“

Każda matka – według tego katechizmu – znając sama na pamięć najważniejsze określenia, od młodości wpajała w niewinne serduszka swych dzieci pierwsze wiadomości o Bogu i o życiu nadprzyrodzonym.

Jest to – jak dotąd – najłatwiejszy, a zarazem najdokładniejszy katechizm

Katechizm ten – w obecnym wydaniu – jest poprawiony i uzupełniony najważniejszymi definicjami, jakie ustaliła i zatwierdziła Konferencja Episkopatu polskiego w dniu 14 i 15 kwietnia 1948 r.

Ks. F. N.

W S T Ę P
D O K A T E C H I Z M U
O W I E R Z E i O K O Ś C I E L E

Myśli przewodnie katechizmu:

Dla wszystkich....

Nie tylko,... dla dzieci,...

Katechizm jest potrzebny każdemu.

Rodzice i dzieci,...

Starsi i młodzież,...

Nauczyciel i uczniowie...

Starsi rozumieją więcej, młodsi – mniej...

Ale... wszyscy mają obowiązek...

**W miarę swych sił i zdolności....
poznać i wierzyć, że:**

Jeden tylko jest Bóg prawdziwy i jedna tylko jest prawdziwa Wiara – katolicka.

Wiary uczy nas Kościół katolicki.

Kościół katolicki, czyli powszechny, ustanowił sam P. Jezus przed swoim Wniebowstąpieniem, mówiąc do Apostołów i uczniów swoich:

„Idźcie na cały świat i nauczajcie wszystkie narody...ucząc je chować wszystko cokolwiek wam przykazał“ (Św. Mat. 28. 19).

*

Nauka Kościoła opiera się na Piśmie Św. i Tradycji.

Pismo św. jest zbiór ksiąg, napisanych pod natchnieniem Ducha św., które Kościół katolicki przechowuje i podaje jako objawienie Boże.

Tradycja, czyli podanie ustne, jest to zbiór natchnionych prawd Bożych, nie spisanych przez Apo-

stołów, które Kościół katolicki przechowuje i do wierzenia podaje.

*

Prawdy, które Bóg objawił ludziom przed przyjściem Pana Jezusa nazywamy Objawieniem Starego Testamentu.

To, co Bóg objawił przez Syna Swego — Jezusa Chrystusa i przez Jego uczniów, nazywamy Objawieniem Nowego Testamentu.

Pismo św. Starego Testamentu opowiada o stworzeniu świata i pierwszych ludzi, o upadku pierwszych rodziców, oraz o prorokach, którzy przepowiadali przyjście Zbawiciela świata.

Pismo św. Nowego Testamentu zawiera 4 Ewangelie, które opowiadają o życiu, nauce, cudach, męce i śmierci Pana Jezusa, a nadto Dzieje Apostolskie, Listy Apostolskie

i Księgę Objawienia św. Jana (Apokalipsa).

*

Nauka Kościoła uczy wiernych o Tajemnicach Wiary, o cudach, o prorocत्वach i o życiu nadprzyrodzonym z Wiary.

Tajemnica wiary — jest to prawda, którą poznajemy z Objawienia Bożego, lecz jej zrozumieć nie możemy.

Cud — jest to nadzwyczajne dzieło widzialne, którego nie może dokonać żadne stworzenie, lecz tylko sam Bóg.

Proroctwo — jest to przepowiednia zdarzeń przyszłych, których nikt prócz Pana Boga przewidzieć nie może.

*

Krzyż święty — to zewnętrzny znak Wiary chrześcijańskiej.

Główne prawdy Wiary są:

1. Jest jeden Bóg.
2. Bóg jest sędzią sprawiedliwym, który za dobre wynagradza i za złe karze.
3. Są trzy Osoby Boskie: Bóg Ojciec, Syn i Duch święty.
4. Syn Boży stał się człowiekiem i umarł na krzyżu dla naszego zbawienia.
5. Dusza ludzka jest nieśmiertelna.
6. Łaska Boska jest do zbawienia koniecznie potrzebna.

*

Wszystko, w co mamy wierzyć w krótkości podaje Skład Apostolski, w 12 punktach (12 artykułów), który pochodzi z czasów apostołskich.

Wszystko, w co mamy wierzyć, głosi Dekalog, czyli Dziesięć przy-

kazań Bożych i Pięć przykazań kościelnych.

W siedmiu Sakramentach św. otrzymujemy Łaskę Bożą, czyli pomoc Bożą, do życia nadprzyrodzonego z Wiary.

„To czyn, a będziesz miał żywot wieczny“.

*

Powyższy „Wstęp do katechizmu“, który jest jakby streszczeniem jego, powinien być często odczytywany w domach głośno wśród starszych i młodzieży, aby zwracać uwagę na rzeczy najważniejsze i wzbudzać odpowiednie nastawienie w umysłach i sercach młodzieży i starszych.

I. O KRZYŻU ŚW.

1. Jaki jest znak zewnętrzny chrześcijanina?

Krzyż święty.

2. Które prawdy wiary chrześcijańskiej wyznajemy przez znak Krzyża Świętego?

Przez znak Krzyża świętego wyznajemy, że Bóg jest jeden w trzech osobach i że Syn Boży stał się człowiekiem i umarł na Krzyżu dla naszego zbawienia.

3. Kiedy trzeba się żegnać?

Trzeba się żegnać; wstając i kładąc się spać, przed jedzeniem i po jedzeniu, w czasie grzesznych pokus, w niebezpieczeństwie utraty życia, przed rozpoczęciem nauki lub innej pracy, wreszcie dla — stwierdzenia, że jestem chrześcijaninem.

II. O BOGU I O STWORZENIU

4. O czym każdy człowiek naprzód wiedzieć powinien?

Każdy człowiek naprzód wiedzieć powinien o tym, na co go Pan Bóg stworzył.

5. Na co Pan Bóg stworzył człowieka?

Pan Bóg stworzył człowieka, aby Pana Boga znał, czcił, kochał i służył Mu, a przez to osiągnął szczęście wieczne.

6. Dlaczego powinniśmy Pana Boga znać, kochać i Jemu wleńnie służyć?

Bo Bóg jest naszym Stwórcą, Panem i Opiekunem.

7. Co Pan Bóg da tym ludziom, którzy Go znają, kochają i wierzą Mu służyć?

Takim ludziom dał Bóg Niebo.

8. A jak Pan Bóg ukarze tych, którzy Go nie chcą kochać?

Takich ludzi Pan Bóg ukarze Piekieł.

*

9. Kto to jest Pan Bóg?

Pan Bóg jest to Duch nieskończenie doskonały, Stworzyciel Nieba i ziemi.

10. Gdzie jest Pan Bóg?

Pan Bóg jest wszędzie: w Niebie, na ziemi i na każdym miejscu.

11. Dlaczego Pana Boga nie widzimy chociaż jest wszędzie?

Dlatego Pana Boga nie widzimy, że Pan Bóg jest Duchem.

12. Czy Pan Bóg jest tylko jeden?

Pan Bóg jest tylko jeden, ale w trzech osobach.

13. Jak się te trzy osoby Boskie nazywają?

Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch święty.

14. Jak się te trzy osoby Boskie razem nazywają?

Te trzy osoby Boskie nazywają się razem Trójcą Przenajświętszą.

15. Która z tych trzech osób jest starszą, mędrszą albo doskonalszą?

Te trzy osoby Boskie są we wszystkim sobie równe bo są jednym Bogiem.

*

16. Która z tych trzech osób stała się człowiekiem?

Druga osoba, to jest Syn Boży.

17. Jak nazywamy osobę Boską, która stała się człowiekiem?

Nazywamy tę osobę Boską Panem Jezusem, lub Jezusem Chrystusem.

18. Czy teraz Pan Jezus jest Bogiem, czy człowiekiem?

Pan Jezus jest Bogiem i człowiekiem.

19. Wiele jest osób w Panu Jezusie?

W Panu Jezusie jest tylko jedna osoba Boska.

20. A ile jest natur w Panu Jezusie?

Dwie: natura Boska i natura ludzka.

1. Czy Pan Jezus miał początek?

Pan Jezus jako człowiek miał początek, lecz jako Bóg był od wieków.

*

22. Kim więc jest Jezus Chrystus?

Jezus Chrystus jest Synem Bożym, który stał się człowiekiem dla naszego zbawienia.

23. Dlaczego Syn Boży stał się człowiekiem?

Syn Boży stał się człowiekiem, aby nas zbawić przez zadośćuczynienie za grzechy ludzkie.

24. Jakim sposobem Pan Jezus zadośćuczynił za grzechy ludzkie?

Przez mękę i śmierć krzyżową.

25. Kim jest Duch Święty?

Duch Święty jest to trzecia Osoba Boska, która pochodzi od Ojca i Syna.

26. Czy Pan Bóg ma początek?

Pan Bóg ani końca, ani początku mieć nie może, bo jest wieczny.

27. A świat miał początek?

Świat miał początek, bo go Pan Bóg stworzył.

28. Co znaczy stworzyć?

Stworzyć, jest to uczynić coś z niczego.

29. Które są najdoskonalsze stworzenia Boskie?

Najdoskonalsze stworzenia Boskie są Aniołowie i ludzie.

30. Kto to są Aniołowie?

Aniołowie są to duchy, które mają rozum i wolną wolę, ale nie mają ciała.

31. Na co Pan Bóg stworzył Aniołów?

Aniołów stworzył Pan Bóg na chwałę Swoją i na posługę około zbawienia ludzkiego.

32. Czy wszyscy Aniołowie, zostali posłusznymi woli Bożej?

Wielu Aniołów zgrzeszyło przez pychę i utracili łaskę Bożą.

33. Jak się nazywają Aniołowie, którzy zgrzeszyli?

Aniołowie, którzy zgrzeszyli, nazywają się złymi duchami.

34. Któż więc był pierwszym grzesznikiem?

Pierwszym grzesznikiem był anioł upadły, czyli zły duch.

35. Jak Pan Bóg ukarał Aniołów, którzy zgrzeszyli?

Aniołów, którzy zgrzeszyli strącił Bóg z Nieba do Piekła.

36. Czy zły duch tylko sam zgrzeszył?

Zły duch nie tylko sam zgrzeszył, ale i ludzi namówił do grzechu.

*

37. Kto to jest człowiek?

Człowiek jest to stworzenie rozumne, złożone z ciała i duszy nieśmiertelnej.

38. Czemu się człowiek różni od zwierząt?

Człowiek różni się od zwierząt duszą rozumną i nieśmiertelną.

39. Co to jest dusza?

Dusza jest to duch, stworzony na obraz i podobieństwo Boże, który w naszym ciele myśli i rządzi.

40. Które są szczególniejsze przymioty duszy?

Rozum, wolna wola, pamięć i sumienie.

41. Ile Pan Bóg stworzył ludzi na początku?

Pan Bóg stworzył dwoje ludzi: Adama i Ewę.

42. Gdzie Pan Bóg osadził pierwszych ludzi?

Pierwszych ludzi osadził Pan Bóg w raju.

43. Co to był raj?

Raj był to piękny ogród, mający różne drzewa urodzajne.

44. O jakich drzewach rajskich wspomina Pismo Święte?

Pismo święte wspomina o drzewie Żywota i o drzewie Wiadomości dobrego i złego.

45. Z którego drzewa zakazał Pan Bóg pierwszym ludziom spożywać owoc?

Pan Bóg zakazał spożywać owocu z drzewa Wiadomości dobrego i złego.

46. Czy pierwsi ludzie byli w tym posłuszni Panu Bogu?

Pierwsi ludzie nie byli w tym posłuszni Panu Bogu, bo jedli owoc z drzewa zakazanego.

47. Czy Pan Bóg ukarał nieposłuszeństwo pierwszych ludzi?

Nieposłuszeństwo pierwszych ludzi ukarał Pan Bóg na duszy i na ciele.

48. Jaką karę odnieśli pierwsi ludzie na duszy?

Utracili łaskę Bożą stali się skłonni do złego i godni potępienia wiecznego.

49. Jaką karę odnieśli pierwsi ludzie na ciele? I

Zostali z raju wygnani, musieli żyć w utrapieniu, podlegli chorobom i śmierci.

50. Czy tylko pierwsi ludzie poddani zostali tym skutkom grzechu pierworodnego?

Nie tylko pierwsi ludzie, lecz ich potomstwo całe, a więc i my wszyscy.

III. O RZECZACH OSTATECZNYCH

51. Co to jest śmierć?

Śmierć jest to rozłączenie się duszy z ciałem.

52. Co się dzieje z duszą, gdy się z ciałem rozłączy?

Dusza po rozłączeniu się z ciałem staje na sądzie Bożym.

53. Dokąd Pan Bóg duszę posyła po sądzie?

Po sądzie Pan Bóg posyła duszę albo do Piekła, albo do Czyśćca, albo ją bierze do Nieba.

54. Co to jest piekło?

Piekło jest to miejsce wiecznej kary.

55. Kto zasługuje na piekło?

Kto umarł w grzechu śmiertelnym bez pokuty, lub bez szczerego żalu.

56. Co to jest Czyściec?

Czyściec jest to miejsce kary doczesnej po śmierci.

57. Kto idzie do Czyśćca?

Kto za swe grzechy w zupełności jeszcze nie odpokutował.

58. Co to jest Niebo?

Niebo jest to miejsce wiecznej szczęśliwości.

59. Kto idzie do Nieba?

Kto umarł bez grzechu i za swoje już odpokutował.

60. Co trzeba czynić, aby zasłużyć na Niebo?

Trzeba zachowywać przykazania.

IV. O PRZYKAZANIACH BOSKICH

61. Co to są przykazania Boskie?

Przykazania Boskie jest to objawiona wola Boża, którą ludzie pełnić powinni.

62. Ile jest przykazań Boskich?

Przykazań Boskich jest dziesięć.

63. Dlaczego te przykazania nazywają się Boskie?

Bo je sam Bóg dał.

64. Gdzie Pan Bóg dał te przykazania i komu?

Mojżeszowi na górze Synaj.

*

65. Które jest pierwsze przykazanie Boskie?

Pierwsze przykazanie Boskie jest: „Nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną“.

65. Czy są, lub czy mogą być inni bogowie?

Bóg jest tylko jeden we trzech osobach, innych zaś bogów nie ma i być nie może.

67. Jak się nazywają ludzie, którzy zamiast czcić jednego prawdziwego Boga, oddają cześć fałszywym bogom?

Tacy ludzie, którzy zamiast czcić jednego prawdziwego Boga, oddają cześć fałszywym bogom — nazywają się bałwochwalcami, poganami.

68. Czego więc pierwsze przykazanie Boskie zabrania?

Pierwsze przykazanie Boskie zabrania bałwochwalstwa, niedowiarstwa, guseł i zabobonów.

69. A co nam pierwsze przykazanie Boskie nakazuje?

Pierwsze przykazanie Boskie nakazuje wierzyć w jednego prawdziwego Boga oraz miłować Go ze wszystkiego serca swego, ze wszystkich sił swoich i w Nim nadzieję pokładać.

70. Czy może być kilka wiar prawdziwych?

Jak jest jeden tylko Bóg, tak też

jedna tylko może być wiara prawdziwa.

71. Kto nas tej wiary prawdziwej uczy?

Prawdziwej wiary uczy nas Kościół Święty, Rzymsko-Katolicki, ustanowiony przez Jezusa Chrystusa.

72. Czy prócz Boga, mamy jeszcze obowiązek komu cześć oddawać?

Oprócz czci należnej Bogu, powinniśmy oddawać cześć Najświętszej Pannie — Matce Bożej, Świętym Pańskim i Aniołom

73. Które jest drugie przykazanie Boskie?

Drugie przykazanie Boskie jest: „Nie będziesz brał imienia Pana Boga swego nadaremno“.

74. Kto więc grzeszy przeciw drugiemu przykazaniu Boskiemu?

Przeciw drugiemu przykazaniu Boskiemu grzeszy ten, kto wzywa imienia Boskiego bez potrzeby, kto przeciw Bogu bluźni, lub nie dotrzymuje Mu danego przyrzeczenia.

75. Jak grzeszy ten, kto przysięga na nieprawdę?

Kto przysięga na nieprawdę, grze-

szy bardzo ciężko, gdyż popełnia krzywoprzysięstwo.

76. Co drugie przykazanie Boskie nakazuje?

Drugie przykazanie Boskie nakazuje, abysmy najświętsze imię Boga zawsze i wszędzie wymawiali z wiarą, miłością i pobożnością.

77. Kiedy powinniśmy wzywać imienia Boskiego?

Powinniśmy wzywać imienia Boga przy powitaniu, w chorobie i cierpieniu, w niebezpieczeństwie życia i w każdej potrzebie.

*

78. Które jest trzecie przykazanie Boskie?

Trzecie przykazanie Boskie jest: „Pamiętaj, abys dzień święty święcił“.

79. Jakie dni zaliczamy do świętych?

Do dni świętych zaliczamy wszystkie niedziele i święta, obchodzone w ciągu roku.

80. Jak powinniśmy dzień święty święcić?

W dzień święty powinniśmy pójść do kościoła na Mszę św. i kazanie, a kto nie może być na nabożeń-

stwie, ten przynajmniej niech się pomodli w domu.

81. Czego się nie godzi robić w niedzielę lub inne święto?

W niedzielę lub inne święto, nie godzi się podejmować i wykonywać ciężkiej zarobkowej roboty.

*

82. Które jest czwarte przykazanie Boskie?

Czwarte przykazanie Boskie jest: „Czcij ojca swego i matkę swoją“.

83. Co Pan Bóg nakazuje przez to przykazanie?

Przez czwarte przykazanie Pan Bóg nakazuje dzieciom czcic i słuchać rodziców, lub ich zastępców — opiekunów i wychowawców.

84. Na czym polega posłuszeństwo dzieci względem rodziców, lub ich zastępców?

Posłuszeństwo dzieci względem rodziców, lub ich zastępców, polega na chętnym bez ociągania się spełnianiu ich rozkazów.

85. Czy zawsze trzeba słuchać rodziców, lub ich zastępców?

Trzeba zawsze słuchać rodziców, lub ich zastępców jeśli to, co dzie-

ciom nakazują, nie sprzeciwia się woli Bożej i nauce Kościoła, jak np.: kłamać, kraść, lub krzywdę bliźniemu wyrządzać.

90. Kiedy dziecko okazuje, że ma szacunek i miłość dla rodziców i że jest do nich przywiązane?

Dziecko wtedy okazuje, że ma szacunek i miłość dla rodziców i że jest do nich przywiązane, gdy swoim zachowaniem sprawia im radość, gdy pomaga chętnie rodzicom w pracy, a na starość opiekuje się nimi, pociesza ich i modli się za nich.

67. Co Pan Bóg obiecał dzieciom, które zachowują czwarte przykazanie?

Pan Bóg obiecał dzieciom długie życie, łaskę swą i błogosławieństwo.

68. Kogo jeszcze należy oprócz rodziców, lub ich zastępców, szanować i słuchać?

Oprócz rodziców lub ich zastępców, należy słuchać i szanować naszych przełożonych, duchownych i świeckich, którzy nad nami mają władzę.

69. Które jest piąte przykazanie Boskie?

Piąte przykazanie Boskie jest: „Nie zabijaj“

90. Czego piąte przykazanie Boskie zabrania?

Piąte przykazanie Boskie zabrania bić w złości, ranić, a tym bardziej zabijać bliźniego.

91. Czego jeszcze zabrania piąte przykazanie?

Piąte przykazanie Boskie zabrania oprócz tego szkodzić bliźniemu na duszy.

92. Kto szkodzi bliźniemu na duszy?

Szkodzi bliźniemu na duszy ten, kto, go uczy złych rzeczy, kto na niego wymyśla i przeklina.

93. Co Pan Bóg przez piąte przykazanie nakazuje?

Przez piąte przykazanie Pan Bóg nakazuje szanować nie tylko własne zdrowie i życie, lecz i cudze.

*

94. Które jest szóste przykazanie Boskie?

Szóste przykazanie Boskie jest: „Nie cudzołóż“.

95. Kto grzeszy przeciwko temu przykazaniu?

Przeciwko szóstemu przykazaniu Boskiemu grzeszy ten, kto ma upodobanie w nieskromnych myślach i rzeczach, kto o nich opowiada,

albo przygląda się ciekawie nie-
skromnym rzeczom.

96. Co Pan Bóg przez szóste przykazanie nakazuje?

Przez szóste przykazanie Pan Bóg
nakazuje zachowywać się zawsze
i wszędzie skromnie, wstydliwie.

97. Co czynić, by zachować cnotę skromności?

Aby zachować cnotę skromności
trzeba się żarliwie modlić i często
przystępować do Spowiedzi i Ko-
munii św., obcować tylko z oso-
bami skromnymi, wstydliwymi, jak
również czytać pobożne, religijne
książki.

*

98. Które jest siódme przykazanie Boskie?

Siódme przykazanie Boskie jest:
„Nie kradnij“.

99. Czy tylko kradzież jest grzechem przeciwko siód-
memu przykazaniu Boskiemu?

Nie tylko kradzież, lecz grze-
chem jest niszczyć cudze rzeczy,
oszukiwać ludzi, nie zwracać wy-
pożyczonej lub znalezionej rzeczy
jej właścicielowi.

100. Co ma uczynić ten, kto ukradł, czyli przywłasz-
czył sobie cudzą rzecz?

Kto sobie przywłaszczył cudzą
rzecz, powinien ją w całości zwró-
cić właścicielowi.

101. Co Pan Bóg przez to przykazanie nakazuje?

Przez siódme przykazanie Pan
Bóg nakazuje szanować cudze rze-
czy i nie brać ich dla siebie bez
pozwolenia właściciela.

102. Jak naprawić szkodę wyrządzoną bliźniemu?

Trzeba szkodę, wyrządzoną bliź-
niemu, wynagrodzić, a jego — za
stratę poniesioną i przykrość spra-
wioną — przeprosić.

*

103. Które jest ósme przykazanie Boskie?

Ósme przykazanie Boskie jest:
„Nie mów fałszywego świadectwa
przeciw bliźniemu swemu“.

104. Kto grzeszy przeciw temu przykazaniu?

Przeciw ósmemu przykazaniu Bo-
skiemu grzeszy ten, kto rozmyślnie
kłamie, kto bliźniego obmawia o czer-

nia, niesłusznie oskarża, lub wydaje o nim fałszywe świadectwo.

105. Co ma uczynić ten, kto bliźniego obmawiał niesłusznie posądzał, lub przeciwko niemu fałszywie świadczył?

Kto bliźniego obmawiał, niesłusznie posądzał, lub przeciwko niemu fałszywie świadczył — powinien fałszywe zeznania odwołać i krzywdę wynagrodzić.

106. Co Pan Bóg przez ósme przykazanie nakazuje?

Przez ósme przykazanie Pan Bóg nakazuje mówić zawsze prawdę i szanować dobre imię bliźniego.

*

107. Które jest dziewiąte i dziesiąte przykazanie Boskie?

Dziewiąte i dziesiąte przykazania Boskie jest: „Nie pożądaj żony bliźniego swego, ani żadnej rzeczy, która jego jest“.

108. Co Pan Bóg przez te przykazania nakazuje?

Przez te przykazania Pan Bóg nakazuje wystrzegać się nie tylko złych uczynków, ale nawet złych, grzesznych myśli i pożądań.

109. Czy Pan Bóg i za złe myśli ukarze człowieka? Tak jest. Pan Bóg ukarze człowieka nawet za złe myśli, którym się oddaje.

*

110. W czym się zawierają wszystkie przykazania Boskie?

Wszystkie przykazania Boskie zawierają się w przykazaniu miłości Boga i bliźniego.

111. Jak należy miłować Boga?

Pana Boga należy miłować nade wszystko, a więc ze wszystkiego serca swego, ze wszystkiej duszy swojej, i ze wszystkich sił swoich.

112. Jak należy miłować bliźniego?

Bliźniego należy miłować, jak siebie samego.

V. O PRZYKAZANIACH KOŚCIELNYCH

113. Co to jest przykazanie kościelne?

Przykazanie kościelne jest to ogłoszona wola Kościoła, którą wierni pełnić powinni.

114. [He] jest przykazań kościelnych?

Przykazań kościelnych jest pięć.

115. Dlaczego te przykazania nazywają się kościelne?

Dlatego nazywają się kościelne, że je ustanowił Kościół katolicki.

116. Kto kościołowi dał moc ustanawiania przykazań?

Kościółowi moc ustanawiania przykazań dał Pan Jezus.

117. Co to jest Kościół katolicki (czyli powszechny)?

Kościół katolicki czyli powszechny, jest to zjednoczenie chrześcijan, którzy pod najwyższą władzą Papieża dążą do zbawienia przez wyznawanie tej samej wiary i przyjmowanie tych samych Sakramentów św.

118. Po czym poznać prawdziwy Kościół Chrystusowy?

Prawdziwy Kościół Chrystusowy można poznać po tym, że jest jeden, powszechny, święty i apostołski.

*

119. Co to jest Świętych Obcowanie?

Świętych Obcowanie jest to duchowa łączność wiernych na zie-

mi, dusz w Czystcu i świętych w Niebie.

*

120. Które jest pierwsze przykazanie kościelne?

Postanowione od Kościoła Bogałego dni święte święcić.

121. Jak należy dni święte święcić?

Dni święte tak należy święcić, jak niedzielę.

*

122. Które jest drugie przykazanie kościelne?

Mszy świętej w niedziele i święta nabożnie słuchać.

123. Co to jest Msza święta?

Msza św. jest to ofiara Nowego Testamentu, w której Pan Jezus pod postaciami chleba i wina ofiaruje się za nas Swemu Ojcu.

124. Kto ustanowił ofiarę Mszy świętej?

Ofiarę Mszy świętej ustanowił sam Pan Jezus w Wielki Czwartek na ostatniej Wieczerzy.

*

125. Które jest trzecie przykazanie kościelne?

Posty nakazane zachowywać.

126. Jakie są przyczyny, zwalniające od postu?
Zwalnia od postu ciężka choroba, albo dyspensacja Zwierzchności kościelnej. *

127. Które jest czwarte przykazanie kościelne?
Przynajmniej raz w rok spowiadać się, a około Wielkiejnocy Komunię świętą przyjmować.

128. Jak grzeszy ten, kto nie odprawia Wielkanocnej spowiedzi?

Grzeszy śmiertelnie, a gdyby umarł bez spowiedzi, nie można go pogrzebać po katolicku.

129. Czy dosyć jest się tylko wyświadczać na Wielkanoc?

Nie dosyć jest się tylko wyświadczać, ale trzeba otrzymać rozgrzeszenie i przyjąć Komunię św.

130. Co ma ten uczynić, kto na Wielkanocnej spowiedzi nie dostał rozgrzeszenia?

Powinien iść drugi raz do spowiedzi w czasie przez spowiednika oznaczonym. *

131. Które jest piąte przykazanie kościelne?

W czasach zakazanych wesel i zabaw hucznych nie wyprawiać.

VI. O ŁASCE BOŻEJ

132. Czy człowiek może zachować wszystkie przykazania?

Człowiek może i powinien wiernie zachowywać wszystkie przykazania przy pomocy Bożej.

133. Jak się ta pomoc Boża nazywa?

Ta pomoc Boża nazywa się Łaską.

134. Co to jest Łaska Boża?

Łaska Boża jest to dar nadprzyrodzony, którego Pan Bóg udziela nam do zbawienia.

Łaska Boża jest podwójna: czynkowa i uświęcająca.

135. Co to jest łaska czynkowa?

Łaska czynkowa jest to pomoc Boża do spełnienia dobrych uczynków potrzebnych do zbawienia.

136. Co to jest łaska uświęcająca?

Łaska uświęcająca jest to dar Boży, który daje nam życie nadprzyrodzone i czyni nas dziećmi Bożymi.

137. Przez co Łaskę Bożą najłatwiej otrzymujemy?

Przez sakramenta święte i 'mo-
dlitwę.

138. Kto nam upsłużył Łaskę Bożą?
Łaskę Bożą wysłużył nam Pan
Jezus przez mękę i krew swoją.

139. Co jeszcze więcej uczynił dla nas Pan Jezus?
Pan Jezus ustanowił Kościół
katolicki i sakramenta święte.

VII. O SAKRAMENTACH ŚWIĘTYCH

140. Co to jest Sakrament?
Sakrament jest to znak widzial-
ny, który z ustanowienia Pana Je-
zusa daje nam łaskę Bożą.

141. Na co Pan Jezus ustanowił sakramenta święte?
Sakramenta ustanowił Pan Jezus
dla naszego zbawienia.

142. Ile jest sakramentów świętych?
Sakramentów jest siedem:
1. Chrzest, 2. Bierzmowanie 3. Naj-
świętszy Sakrament, 4. Pokuta,
5. Ostatnie Namaszczenie, 6. Ka-
płaństwo, 7. Małżeństwo.

143. Które sakramenta święte należy przyjmować
bez grzechu?

Bierzmowanie, Najśw. Sakrament,
Ostatnie Namaszczenie, Kapłaństwo
i Małżeństwo.

144. Które sakramenta święte są postanowione na
zglądzenie grzechów i kary za nie?

Chrzest i Pokuta.

145. Które sakramenta są niepowtarzalne?

Sakramenta niepowtarzalne są:
Chrzest, Bierzmowanie i Kapłań-
stwo.

146. Które sakramenta są powtarzalne?

Najśw. Sakrament, Pokuta, Os-
tatnie Namaszczenie i Małżeństwo.

A. O Sakramentach udzielających łaskę

147. Który jest sakrament najpierwszy i najpotrzeb-
niejszy?

Najpierwszym i najpotrzebniej-
szym Sakramentów jest Chrzest.

148. Dlaczego Chrzest jest najpotrzebniejszym Sa-
kramentem?

Bo bez Chrztu nikt nie może
być zbawiony.

149. Dlaczego Chrzest jest najpierwszym sakra-
mentem?

Bo przed Chrztym żadnego sakramentu przyjąć nie można.

150. Co to jest Chrzest św.?

Chrzest święty jest to pierwszy i najpotrzebniejszy Sakrament, który gładzi grzech pierworodny, daje nam życie nadprzyrodzone i czyni nas członkami Kościoła katolickiego.

151. Czy Chrzest tylko grzech pierworodny gładzi?

Chrzest gładzi nie tylko grzech pierworodny, ale i grzechy uczynkowe, przed Chrztym popełnione.

152. Kiedy człowiek powinien być ochrzczony?

Jak najprędzej po swym urodzeniu.

153. Jak nazywamy tego człowieka, który Chrzest przyjął?

Nazywamy go chrześcijaninem.

154. A dlaczego nazywasz się katolikiem?

Bo katolikiem nazywa się ten, kto uznaje Papieża za Głowę Kościoła i wierzy w to wszystko, czego Kościół rzymsko-katolicki naucza.

155. O czym chrześcijanin zawsze pamiętać powinien?

Chrześcijanin powinien pamiętać

zawsze o tym, aby przykazania Bożkie i kościelne wiernie wypełniał.

156. A jeśli kto nie spełni przykazań, na co zasługuje?

Jeśli kto nie spełnia przykazań boskich i kościelnych grzeszy i na potępienie zasługuje.

*

157. Co to jest grzech?

Grzech jest to świadome i dobrowolne przekroczenie przykazań Bożych lub kościelnych.

158. Ilorok jest grzech?

Grzech jest dwojaki: pierworodny i uczynkowy.

159. Co to jest grzech pierworodny?

Grzech pierworodny jest ten, który pierwsi nasi rodzice w raju popełnili, a my się z nim rodzimy.

160. Przez co gładzi się grzech pierworodny?

Grzech pierworodny gładzi się przez Chrzest.

161. Co to jest grzech uczynkowy?

Grzech uczynkowy jest to dobrowolne przestąpienie przykazania

Boskiego, albo kościelnego, po Chrzcie popełnione.

162. Czy wszystkie grzechy uczynkowe są sobie równe?

Grzechy uczynkowe nie wszystkie są równe, bo jedne są śmiertelne a drugie powszednie.

163. Co to jest grzech śmiertelny?

Grzech śmiertelny jest to dobrowolne przestąpienie przykazania Boskiego albo kościelnego w wielkiej rzeczy.

164. Co utracamy przez grzech śmiertelny?

Przez grzech śmiertelny utracamy Łaskę Bożą, zasługujemy na potępienie wieczne.

165. Co to jest grzech powszedni?

Grzech powszedni jest to dobrowolne przestąpienie przykazania Boskiego w małej rzeczy.

166. Co sprawia w nas grzech powszedni?

Grzech powszedni osłabia w nas Łaskę Bożą i usposabia do grzechu śmiertelnego.

167. Dopuszczamy się grzechu, co powinniśmy czynić, aby uniknąć potępienia wiecznego?

Dopuszczamy się grzechu, powinniśmy za niego pokutować.

*

168. Co to jest Pokuta?

Pokuta jest to Sakrament, w którym kapłan w zastępstwie Pana Boga odpuszcza człowiekowi grzechy po chrzcie popełnione.

169. Aby dostąpić odpuszczenia grzechów w sakramencie Pokuty, czego potrzeba?

Trzeba wypełnić pięć warunków.

170. Które to są warunki do odprawiania dobrze Pokuty?

1) Rachunek sumienia, 2) Żal za grzechy, 3) Mocne postanowienie poprawy, 4) Spowiedź i 5) Zadośćuczynienie.

171. Co to jest rachunek sumienia?

Rachunek sumienia jest to pilne przypomnienie sobie grzechów, popełnionych w tym czasie, z którego mamy się spowiadać.

172. Jaki powinien być rachunek sumienia?

Rachunek sumienia powinien być dokładny i bezstronny.

173. Kiedy będzie rachunek sumienia dokładny?

Rachunek sumienia będzie dokładny, kiedy będziemy usiłowali przypomnieć sobie wszystkie grzechy.

174. Kiedy rachunek sumienia będzie bezstronny?

Rachunek sumienia będzie bezstronny, gdy tak obwiniać będziemy siebie, jakbyśmy innych obwiniali.

175. Jak się czyni rachunek sumienia?

Należy myślał rozebrać przykazania Boskie, przykazania kościelne, grzechy główne, grzechy cudze i obowiązki swoje.

176. Na co trzeba zważać w rachunku sumienia?

W rachunku sumienia trzeba zważać na liczbę ciężkich grzechów, na skutki grzechów i na poprawę.

177. Na co jeszcze uważać należy w rachunku sumienia?

W rachunku sumienia należy jeszcze uważać, jakie są w nas skłonności i czy staraliśmy się je wykorzenić.

178. Co to są złe skłonności?

Złe skłonności są to różne popydy do grzechów.

179. Co człowiek czynić powinien, gdy sobie grzechy przypomni?

Gdy człowiek przypomni sobie grzechy powinien za nie żałować.

180. Dlaczego za grzechy żałować potrzeba?

Dlatego za grzechy żałować trzeba, bo one Pana Boga obrażają a nam potępienie gotują.

*

181. Co to jest żal za grzechy?

Żal za grzechy jest to smutek, żeśmy Pana Boga obrazili, Niebo utracili i na Piekło zasłużyli.

182. Iloraki jest żal?

Żal jest dwojaki: doskonały i mniej doskonały.

183. Co to jest żal doskonały?

Żal doskonały jest to obrzydzenie sobie grzechów, pochodzące jedynie z miłości Pana Boga.

184. Co to jest żal mniej doskonały?

Żal mniej doskonały jest to obrzydzenie sobie grzechów pochodzące z obawy utraty Nieba lub zasłużenia na Piekło.

185. O jaki żal starać się powinniśmy?

Powinniśmy się starać o żal doskonały.

186. Czy żal mniej doskonały jest dostateczny do odpuszczenia grzechów?

Żal mniej doskonały jest dostateczny do odpuszczenia grzechów ale tylko w sakramencie Pokuty.

187. Jak się pobudzać do żalu doskonałego?

Do żalu doskonałego najlepiej pobudzać się można przez rozważanie męki Pana Jezusa.

188. Czy dosyć jest tylko żałować za grzechy?

Nie dosyć jest żałować, ale trzeba postanowić więcej już nie grzeszyć. *

189. Co to jest mocne postanowienie poprawy?

Mocne postanowienie poprawy, jest to szczerza wola Pana Boga nie obrażać i okazje do grzechu porzucić.

190. Co to są okazje do grzechu?

Są to osoby, miejsca i okoliczności, które nas zazwyczaj do grzechu przywodzą

191. Jeśli kto nie chce okazać do grzechu porzucić, czy grzeszy?

Grzeszy i naraża się na odbycie spowiedzi nieważnie

192. Co człowiek czynić powinien przed pójściem do spowiedzi?

Powinien uczynić rachunek sumienia i wzbudzić w sobie żal za grzechy i mocne postanowienie poprawy. *

193. Co to jest spowiedź?

Spowiedź jest to oskarżenie się ze wszystkich grzechów swoich przed kapłanem dla otrzymania rozgrzeszenia.

194. Jaka powinna być spowiedź?

Spowiedź powinna być szczerza, całkowita i z żalem za grzechy.

195. Kto ustanowił spowiedź sakramentalną?

Spowiedź sakramentalną ustanowił sam Pan Jezus.

196. Co każdy odmówić powinien, nim się zbliży do konfesjonalu?

Powinien odmówić spowiedź powszechną.

197. Jak się mówi spowiedź powszechną?

Spowiadam się P. Bogu Wszech-

mogącemu, błogosławionej Maryi
zawsze Pannie, błogosławionemu
Michałowi Archaniołowi, błogosła-
wionemu Janowi Chrzcielowi,
świętym apostołom Piotrowi i Paw-
łowi, wszystkim świętym i Tobie
Ojcze, żem zgrzeszył myślą, mową
i uczynkiem: moja wina, moja wi-
na, moja bardzo wielka wina.

198. Co mówić przystąpiwszy do kapłana?

Trzeba się przeżegnać, powie-
dzieć czas ostatniej spowiedzi i od-
prawionej pokuty, a następnie wy-
znać wszystkie grzechy.

199. Jak należy wyznawać grzechy?

Należy wymawiać: ile razy każdy
grzech był popełniony i jakie stąd
wynikły skutki.

200. Z jakich grzechów mamy się koniecznie spo-
władać?

Koniecznie mamy się spowiadać
ze wszystkich grzechów śmiertel-
nych, popełnionych myślą, mową
i uczynkiem.

201. Co trzeba powiedzieć, gdy się już wszystkie
grzechy wyzna?

Wyznawszy wszystkie grzechy
trzeba powiedzieć: „już więcej grze-
chów nie pamiętam, żałuję za nie
serdecznie, obiecuję poprawę i pro-
szę Cię Ojcze, o rozgrzeszenie.

202. Jak uważać należy upomnienia kapłańskie
podczas spowiedzi?

Napomnienia kapłańskie tak uwa-
żać należy, jakby napomnienia
samego Pana Jezusa.

203. Co robić, gdy kapłan rozgrzeszenia udziela?

Uklęknąć i bić się w piersi, mó-
wić: „Boże bądź miłościw mnie
grzesznemu“.

204. Jak się zachować, gdy kapłan da znak do
odejścia?

Należy odejść na stronę i dzie-
kować Panu Bogu za rozgrzeszenie.

*

205. Co to jest zapomnienie na spowiedzi?

Zapomnienie jest to niewyznanie
jakiego grzechu z nieświadomości
o nim.

206. Co czynić, gdy się przypomni grzech niewyz-
nany przez zapomnienie?

Należy tylko grzech zapomniany
wyznać, gdyż spowiedź była ważna.

207. Co to jest zatajenie?

Zatajenie jest to niewyznanie jakiegoś grzechu ze wstydu lub bojaźni.

208. Czy spowiedź będzie ważna, jeśli kto nie wyzna grzechu ciężkiego rozmyślnie?

Kto nie wyzna ciężkiego grzechu rozmyślnie, spowiedź jego będzie nieważna.

209. Czy spowiedź ta będzie ważna, na której grzech śmiertelny zatajono?

Spowiedź, na której grzech śmiertelny zatajono, nie będzie ważna.

210. Co czynić, gdy poprzednia spowiedź była nieważna?

Należy całą spowiedź powtórzyć.

211. Co czynić powiaten człowiek, który grzech śmiertelny zataił?

Powinien powtórzyć wszystkie spowiedzie, na których grzech zataił.

*

212. Czego dostępujemy przez rozgrzeszenie kapłańskie?

Przez rozgrzeszenie kapłańskie dostępujemy odpuszczenia grzechów, odpuszczenia kary wiecznej

i części kary doczesnej.

213. Co po rozgrzeszeniu do odpokutowania zostaje?

Po rozgrzeszeniu zostaje jeszcze kara doczesna, którą w tym, lub przyszłym życiu, wycierpieć powinniśmy.

214. Przez co gładzi się kara doczesna?

Kara doczesna gładzi się przez zadośćuczynienie.

*

215. Co to jest zadośćuczynienie?

Zadośćuczynienie jest to wierne wypełnienie pokuty, którą kapłan na spowiedzi naznacza.

216. Kiedy trzeba odprawić naznaczoną pokutę?

Pokutę naznaczoną trzeba odprawić w tym czasie i w taki sposób, jak kapłan na spowiedzi naznaczył.

*

217. Przez co jeszcze gładzi się kara doczesna?

Kara doczesna gładzi się jeszcze przez odpusty.

218. Co to jest odpust?

Odpust jest to zupełne lub częściowe darowanie kary do-

czesnej za grzechy już odpuszczone.

219. **Orzaki** jest odpust?

Odpust jest dwójaki: zupełny i częstkowy.

220. Kto ma władzę udzielania odpustu?

Władzę udzielania odpustów zupełnych ma Ojciec Święty, częstkowych zaś mogą niekiedy udzielać biskupi.

221. Skąd wypływają łaski odpustowe?

Łaski odpustowe wypływają z zasług Pana Jezusa, Matki Boskiej i wszystkich świętych.

B. O sakramentach pomnażających łaskę.

222. Jaki dar największy Pan Jezus udzielił ludzom na ziemi?

Największym darem Pana Jezusa na ziemi jest Najświętszy Sakrament.

223. Co to jest Najświętszy Sakrament?

Najświętszy Sakrament jest to prawdziwe Ciało i prawdziwa

Krew Pana Jezusa pod postaciami chleba i wina.

224. Co nazywamy postaciami w tym Sakramencie?

Postaciami nazywamy kolor smak i kształt chleba i wina.

225. Pod jaką postacią przyjmujemy Pana Jezusa w Komunii św.?

Pod postacią chleba.

226. Czy w Najśw. Sakramencie jest chleb?

W Najśw. Sakramencie nie ma wcale chleba, ale jest Pan Jezus.

227. Dlaczego ten sakrament nazywa się Komunią?

Dlatego nazywa się Komunią, czyli zjednoczeniem, że przez nią wierni jednoczą się z Chrystusem i pomiędzy sobą.

228. Jak się inaczej nazywa Najśw. Sakrament?

Sakrament Ciała i Krwi Pańskiej.

229. Dlaczego nazywa się Sakramentem Najśw.?

Dlatego, że zawiera samego Pana Jezusa, który jest dawcą wszelkiej doskonałości.

230. Kiedy Pan Jezus ustanowił Najświętszy Sakrament?

Najświętszy Sakrament ustanowił

Pan Jezus w wigilię śmierci swojej na ostatniej wieczerzy.

231. Jak Pan Jezus ustanowił Najśw. Sakrament?

Pan Jezus przemienił chleb i wino w Ciało i Krew Swoją.

232. Kogoż włącz przyjmujemy w Komunii św.?

W każdym komunikancie przyjmujemy samego Pana Jezusa.

233. Czy w Komunii św. przyjmujemy Pana Jezusa jako Boga, czy jako człowieka?

W Komunii św. przyjmujemy Pana Jezusa, jako Boga i jako człowieka.

234. Czy w Najświętszym Sakramencie Pan Jezus jest żywy?

W Najświętszym Sakramencie Pan Jezus jest żywy z ciałem, duszą i Bóstwem.

235. Czy Pan Jezus w każdym komunikancie jest cały?

W każdym komunikancie, a nawet w jego najmniejszej cząsteczce, jest jako Bóg i człowiek.

236. Czy przyjmując Komunię tylko pod postacią chleba przyjmujemy i Krew Pana Jezusa?

Pod postacią chleba przyjmuje-

my i Krew Pana Jezusa, bo gdzie jest żywe ciało, tam musi być i krew.

*

237. Kto ma moc sprawowania Najświętszego Sakramentu?

Moc sprawowania Najświętszego Sakramentu mają biskupi i kapłani.

238. Kto dał kapłanom moc sprawowania Najświętszego Sakramentu?

Dał im tę moc sam Pan Jezus, kiedy powiedział na Ostatniej Wieczerzy; „to czyńcie na pamiątkę moją“.

239. Kiedy biskupi i kapłani przemieniają chleb i wino w Ciało i Krew Pana Jezusa, to jest kiedy sprawują Najświętszy Sakrament?

Biskupi i kapłani sprawują Najświętszy Sakrament we Mszy św.

240. Co sprawuje w nas Najświętszy Sakrament?

Najświętszy Sakrament pomnaża w nas Łaskę Boską i jest zadatkiem żywota wiecznego.

241. Jak często można przystępować do Komunii świętej?

Do Komunii świętej można nawet co dzień przystępować, jeśli

nam sumienie ciężkiego grzechu
nie wyrzuca.

242. Kiedy konieczne trzeba komunikować?

Przynajmniej raz w roku około
Wielkiej Nocy.

243. Czy każdy może przyjmować Komunię świętą?

Ten tylko może przyjmować
Komunię św., kto jest dostatecznie
przygotowany.

*

244. Jakiego trzeba przygotowania, aby godnie
przyjąć Komunię świętą?

Aby godnie przyjmując Komunię
świętą, potrzeba przygotowania ze
strony duszy i ze strony ciała.

245. Jakie powinno być przygotowanie ze strony
duszy?

Ze strony duszy trzeba nie mieć
grzechu śmiertelnego i pobożnie
się modlić.

246. Co należy zrobić idąc do Komunii świętej?

Idąc do Komunii świętej, należy
wzbudzić akty wiary, nadziei i mi-
łości i pragnienie zjednoczenia się
z Panem Jezusem.

247. Jakle powinno być przygotowanie ze strony
ciała?

Trzeba być od północy naczczo
oraz skromnie i czysto być ubranym

248. Co to znaczy być naczczo?

Być naczczo, to znaczy nie nie-
jeść i nie pić tego dnia od północy.

249. Jak należy przystępować do Komunii świętej?

Do Komunii świętej należy przy-
stępować z największą skromnoś-
cią i pokorą.

250. Ta skromność i pokora — jak się okazuje przy
przystępowaniu do Komunii świętej?

Pokora i skromność okazuje się
tym, że kłeka się, składa ręce
i rozmyśla o dobroci Pana Jezusa.

251. Co czynić, gdy kapłan daje Komunię świętą?

Gdy kapłan daje Komunię świę-
tą, należy otworzyć usta, język po-
łożyć na dolnej wardze i potem
spożyć podany Komunikant.

252. Jak długo trzeba się modlić po Komunii świętej?

Po przyjęciu Komunii świętej
{ przynajmniej kwadrans trzeba się
modlić.

253. Jak przepędzić dzień, w którym się przyjęło
Komunię świętą?

Dzień, w którym przyjęło się Komunię świętą, należy przepędzać jak najpobożniej.

254. O co mamy się starać po pierwszej Komunii świętej?

Po pierwszej Komunii św. mamy się starać o przyjęcie sakramentu Bierzmowania.

*

255. Co to jest Bierzmowanie?

Bierzmowanie jest to Sakrament, w którym Duch św. umacnia chrześcijanina, aby wiarę swoją mężnie wyznawał, bronił jej i według niej żył.

256. Kto ma władzę Bierzmowania?

Władzę Bierzmowania mają biskupi katoliccy.

257. Kto może przyjmując Bierzmowanie?

Ten może przyjmując Bierzmowanie, kto jest ochrzczony i nie ma grzechu śmiertelnego.

258. Jak się zachować podczas Bierzmowania?

Podczas Bierzmowania trzeba się modlić, a po Bierzmowaniu nie od-

chodzić, dopóki biskup nie udzieli ostatniego Błogosławieństwa.

259. Ile razy można przystąpić do Bierzmowania?

Do Bierzmowania raz tylko w życiu przystąpić można.

260. Dlaczego otrzymuje się imię na Bierzmowaniu?

... Aby mieć nowego patrona, któryby się za nami do Boga przyczylniał.

*

261. Co to jest Ostatnie Namaszczenie?

Ostatnie Namaszczenie jest to Sakrament, w którym ciężko chory otrzymuje szczególne łaski, ulgę w cierpieniu, a niekiedy przywrócenie zdrowia.

262. Ile razy można przyjmować Ostatnie Namaszczenie?

Sakrament Ostatniego Namaszczenia można przyjmować tyle razy, ile razy ponawia się ciężka choroba.

*

263. Co to jest Kapłaństwo?

Kapłaństwo jest to Sakrament, który daje władzę składania

ofiary Mszy św. i udziela Sakramentów św. i łaskę do godnego jej wykonywania.

264. Kto jest najwyższym kapłanem?

Najwyższym kapłanem jest Pan Jezus, a Jego zastępcą na ziemi Papież, czyli Ojciec święty.

265. Kto może udzielać sakramentu Kapłaństwa?

Sakramentu Kapłaństwa może udzielać tylko biskup.

*

266. Co to jest małżeństwo?

Małżeństwo jest to Sakrament, w którym dwoje chrześcijan stanu wolnego zawiera ze sobą nierozzerwalny związek i otrzymuje łaski do wiernego wypełniania przyjętych obowiązków.

267. Czy związek małżeński jest nierozzerwalny?

Związek małżeński jest nierozzerwalny i dogonny, bo trwa aż do śmierci jednego małżonków.

*

268. Co to są Sakramentalia?

Sakramentalia są to rzeczy

poświęcone oraz poświęcenia, lub błogosławieństwa, które ustanowił Kościół dla dobra duszy i ciała.

VIII. O MODLITWIE

269. Co to jest modlitwa?

Modlitwa jest to wzniesienie myśli i serca do Boga.

270. Iloraka jest modlitwa?

Modlitwa jest czworaka: modlitwa uwielbiana, dziękczynienia, uproszenia i ubłagania.

271. Jak można się modlić?

Modlić się można myślą, mową i pieśnią kościelną.

272. Czy powinniśmy się modlić?

Powinniśmy się modlić, bo sam Pan Jezus dał z siebie przykład i to nakazał.

273. O co powinniśmy się modlić?

Powinniśmy się modlić o wszystko, co jest godziwe i do zbawienia potrzebne.

274. Za kogo powinniśmy się modlić?

Powinniśmy się modlić za Kościół

św. i Ojca św. z całym duchowieństwem, za rodziców i rodzeństwo, za opiekunów, wychowawców, nauczycieli, za przyjaciół, za naród, o wybór stanu lub zawodu, wreszcie — za dusze zmarłych.

275. Jak się należy modlić?

Należy się modlić z pokorą ufnością i wytrwałością.

276. Która jest najdoskonalsza modlitwa?

Modlitwa Pańska, czyli „Ojcze Nasz”.

277. Dlaczego „Ojcze Nasz” nazywa się Modlitwą Pańską?

Bo jej sam Pan Jezus nauczył Apostołów.

IX. O CNOTACH

278. Co to jest cnota?

Cnota jest to stała skłonność do spełniania dobrych uczynków.

279. Które są cnoty Boskie?

Wiara, nadzieja i miłość.

280. Co to jest wiara?

Wiara jest to dar nadprzyrodzony, przez który uznajemy za nie-

omylną prawdę wszystko, co Bóg objawił i do wierzenia przez Kościół rzymsko-katolicki podał.

281. Co to jest nadzieja?

Nadzieja jest to cnota nadprzyrodzona, przez którą spodziewamy się tego wszystkiego co Bóg obiecał.

282. Co to jest miłość?

Miłość jest to cnota nadprzyrodzona, która nas pobudza, abyśmy wszystko na chwałę Bogu czynili, a w potrzebie życie nawet swoje dla Niego poświęcili

283. Kiedy powinniśmy wzbudzać w sobie akty wiary, nadziei i miłości Boskiej?

Wzbudzać te akty powinniśmy jak najczęściej, a mianowicie: przystępując do sakramentów świętych, w czasie pokus i w niebezpieczeństwie życia.

284. Które są cnoty główne?

Roztropność, sprawiedliwość, umiarkowanie i męstwo.

X. O UCZYNKACH CHRZEŚCIJAŃSKICH

285. Jakie są przedniejsze uczynki chrześcijańskie?

Modlitwa, post i jałmużna.

286. Które są uczynki miłosierne eo do ciała?

1) Łaknących nakarmić, 2) Pragnących napoić, 3) Nagich przyodziać, 4) Podróżnych w domu przyjąć, 5) Chorych nawiedzać, 6) Więźniów pocieszać, 7) Umarłych grzebać.

287. Które są uczynki miłosierne eo do duszy?

1) Grzesznych upominać, 2) Nieumiejących pouczać, 3) Wątpiącym dobrze radzić, 4) Strapionych pocieszać, 5) Krzywdy cierpliwie znosić, 6) Urazy chętnie darować, 7) Modlić się za żywych i umarłych.

XI. O WSPÓLDZIAŁANIU Z KOŚCIOŁEM

288. Czy wystarczy tylko wierzyć?

Trzeba nie tylko wierzyć, ale i według wiary świętej żyć, bo i Pismo

św. mówi: „Wiara bez uczynków jest martwa”.

289. Kto jest dobrym katolikiem?

Dobrym katolikiem jest ten, kto jest czynnym członkiem Kościoła — w miarę swych sił okazuje pomoc Kościołowi.

290. Czego możemy się spodziewać z czynnego współdziałania z Kościołem?

Wtedy zapanuje Chrystus i na ziemi będzie Królestwo Boże.

DODATEK

PACIERZ

Znak Krzyża Świętego

W imię Ojca i Syna i Ducha Świętego
- Amen.

Modlitwa Pańska

Ojcze nas, któryś jest w niebiesiach, święć się imię Twoje. Przyjdź królestwo Twoje. Bądź wola Twoja, jako w niebie tak i na ziemi. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj. I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom. I nie wódz nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego. Amen.

Pozdrowienie Anielskie

Zdrowaś Maryjo, łaski pełna, Pan z Tobą, błogosławionaś Ty między niewiastami i błogosławion owoc żywota Twojego Jezus Święta Maryjo, Matko Boża módl się

za nami grzesznymi teraz i w godzinie śmierci naszej. Amen.

Skład Apostolski

Wierzę w Boga, Ojca wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi, — I w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedynego, Pana naszego, który się począł z Ducha Świętego narodził się z Marji Panny, — umęczon pod Ponckim Piłatem, ukrzyżowan umarł i pogrzebion, zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał, — wstąpił na niebiosa siedzi na prawicy u Boga Ojca wszechmogącego, stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych. — Wierzę w Ducha Świętego, święty Kościół powszechny Świętych obcowanie, grzechów odpuszczenie ciała zmartwychwstanie, żywot wieczny. Amen.

Dziesięć Przykazań Bożych

Jam jest Pan Bóg twój, którym cię wywiodł z ziemi Egipskiej, z domu niewoli.

1. Nie będziesz miał bogów cudzych przede mną.
2. Nie będziesz brał imienia Pana Boga swego nadaremno.
3. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił.
4. Czcij ojca swego i matkę swoją.
5. Nie zabijaj.
6. Nie cudzołóż,

7. Nie kradnij.

8. Nie mów fałszywego świadectwa przeciw bliźniemu swemu.

9. Nie pożądaj żony bliźniego swego.

10. Ani żadnej rzeczy, która jego jest.

Będziesz miłował Pana Boga swego ze wszystkiego serca swego, ze wszystkiej duszy swojej i ze wszystkich sił swoich. A bliźniego swego jak siebie samego.

Pięć przykazań kościelnych

1. Ustanowione przez Kościół dni święte święcić.

2. W niedzielę i święta we Mszy św. nabożnie uczestniczyć.

3. Posty nakazane zachowywać.

4. Przynajmniej raz w roku spowiadać się i w czasie wielkanocnym Komunię świętą przyjmować.

5. W czasach zakazanych zabaw hucznych nie urządzać.

Główne prawdy wiary

1. Jest jeden Bóg.

2. Bóg jest sędzią sprawiedliwym, który za dobre wynagradza i za złe karze.

3. Są trzy Osoby Boskie: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty.

4. Syn Boży stał się człowiekiem i umarł na krzyżu dla naszego zbawienia.

5. Dusza ludzka jest nieśmiertelna.

6. Łaska Boża jest do zbawienia koniecznie potrzebna.

Siedem Sakramentów Świętych

1. Chrzest.

2. Bierzmowanie.

3. Najświętszy Sakrament.

4. Pokuta.

5. Ostatnie Namaszczenie.

6. Kapłaństwo.

7. Małżeństwo.

Pięć warunków Sakramentu Pokuty

1. Rachunek sumienia

2. Żal za grzechy.

3. Mocne postanowienie poprawy.

4. Spowiedź szczerą.

5. Zadośćuczynienie Panu Bogu i bliźniemu.

Trzy cnoty Boskie

1. Wiara. 2. Nadzieja. 3. Miłość.

AKTY CNÓT BOSKICH

Akt wiary

Wierzę w Ciebie, Boży żywy
W Trójcy jedyny, prawdziwy,
Wierzę, co objawił, Boże,
Twe słowo mylić się nie może.

Akt nadziei

Ufam Tobie, boś Ty wierny,
Wszechmocny i miłosierny,
Dasz mi grzechów odpuszczenie,
Łaskę i wieczne zbawienie.

Akt miłości

Boże, choć Cię nie pojmuję,
Jednak nad wszystko miłuję,
Nad wszystko co jest stworzone,
Boś Ty dobro nieskończone.

Akt żalu

Ach, żałuję za me złości,
Jedynie dla Twojej miłości,
Bądź miłościw mnie grzesznemu,
Całym sercem skruszonemu.

Obudzenie dobrej intencji (Ofiarowanie)

Myśli, słowa, sprawy moje,
Poświęcam na chwałę Twoją.

Do Anioła Stróża

Aniele, Stróżu mój,
Ty zawsze przy mnie stój,
Rano, w wieczór, we dnie, w nocy,
Bądź mi zawsze ku pomocy,
Strzeż duszy, ciała mego,
Doprowadź do żywota wiecznego. Amen

Anioł Pański

1. Anioł Pański zwiastował Pannie Ma-
ryi i poczęła z Ducha świętego.

Zdrowaś Maryja...

2. Oto ja służebnica Pańska,
Niech mi się stanie według słowa Twego.

Zdrowaś Maryja...

3. A Słowo Ciałem się stało,
I mieszkało między nami.

V. Módl się za nami święta Boża Ro-
dzicielko.

R. Abyśmy się stali godnymi obćcinic
Chrystowych.

Módlmy się: Łaskę Twoją prosimy
Cię, Panie, racz wlać w serca nasze,
abyśmy, którzy za zwiastowaniem aniel-
skim Wcielenie Chrystusa Syna Twojego
poznali, przez mękę Jego i krzyż do
chwali zmartwychwstania byli doprowa-
dzeni przez tegoż Chrystusa Pana naszego.
Amen.

(Wieczorem dodaje się za dusze w czyśćcu)

Wieczny odpoczynek racz im dać, Panie
A światłość wiekuista niech im świeci
na wieki. (3 razy).

Niech odpoczywają w pokoju! Amen.

*

Modlitwy do Najśw. P. Margi

Pod Twoją obronę uciekamy się, święta Boża Rodzicielko, naszymi prośbami nie racz gardzić w potrzebach naszych, ale od wszelakich złych przygód racz nas zawsze wybawiać, Panno chwalebna i błogosławiona! O Pani nasza, Orędowniczko nasza, Pośredniczko nasza, Pocieszycielko nasza, z Synem Twoim nas pojednaj, Synowi Twojemu nas polecaj, Twojemu Synowi nas oddawaj.

Witaj Królowo, Matko Miłosierdzia!
Życie, słodkości i nadziejo nasza witaj!

Do Ciebie wołamy wygnańcy, synowie Ewy. Do Ciebie wdychamy jęcząc i płacząc na tym leż padole.

Tedy więc, Orędowniczko nasza, one Twoje miłosierne oczy ku nam zwróć. A Jezusa — błogosławiony owoc żywota Twojego — po tym wygnaniu nam okaż, O łaskawa, o litościwa, o słodka Panno Mariol

Modlitwa św. Bernarda

Pomnij, o najdobrotliwsza Panno Maryjo, że od wieków nie słyszano, ażeby ktokolwiek uciekając się do Twej opieki, Twej pomocy wzyrując, Ciebie o przyczynę prosząc, miał być przez Ciebie opuszczony.

Tą nadzieją ożywiony, uciekam się do Ciebie, o Panno nad Pannami, i Matko Jezusa Chrystusa. Przystępuję do Ciebie stawam przed Tobą, jako grzesznik płacząc i wdychając.

O Pani świata, racz nie gardzić prośbami moimi, ale je usłysz łaskawie i wysłuchaj. Amen. *

Ostateczne rzeczy człowieka

Śmierć, Sąd Boży, Niebo, Piekło.

Cztery cnoty główne

1. Roztropność.
2. Sprawiedliwość.
3. Wstrzeźliwość.
4. Męstwo.

Najprzedniejsze dobre uczynki

1. Modlitwa.
2. Post.
3. Jałmużna.

Uczynki miłosierne co do duszy

1. Grzesznych upominać.
2. Nieumiejących pouczać.
3. Wątpiącym dobrze radzić.
4. Strapionych pocieszać.
5. Krzywdy cier-

pliwie znosić. 6. Urazy chętnie darować.
7. Modlić się za żywych i umarłych.

Uczynki miłosierne co do ciała

1. Łaknących nakarmić. 2. Pragnących napoć. 3. Nagich przyodziać. 4. Podróżnych w dom przująć. 5. Więźniów pocieszać. 6. Chorych nawiedzać. 7. Umarłych pogrzebać.

Sledem grzechów głównych

1. Pycha. 2. Chciwość. 3. Nieczystość.
4. Zazdrość. 5. Nieumiarkowanie w jedzeniu i picciu. 6. Gniew. 7. Lenistwo.

*

Krótkie modlitewki

Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu, jak było na początku, teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen.

Niechaj będzie pochwalony Przenajświętszy Sakrament, teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen.

Chwała i dziękczynienie bądź w każdym momencie Jezusowi w Najświętszym Boskim Sakramencie.

He minut w godzinie, a godzin w wieczności. Tylekroć bądź pochwalon Jezu ma miłości.

Któryś za nas cierpiał rany.
Jezu Chryste zmiłuj się nad nami!

Boże, bądź miłościw mnie grzesznemu.

Akty strzeliste

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus. Na wieki wieków. Amen.

O, mój Jezu, miłosierdzia!

Jezu cichy i pokornego serca, uczyn serce moje wedle serca Twego!

Boskie serce Jezusa, bądź moją miłością!

Niepokolane Serce Maryji, bądź moim ratunkiem!

O Maryjo, bez grzechu poczęta, módl się za nami, którzy się do Ciebie uciekamy!

Jezu, Maryjo, Józefie święty, Wam oddaję duszę moją i ciało moje!

Jezu, Maryjo, Józefie święty, bądźcie ze mną przy skonaniu!

Jezu, Maryjo, Józefie święty niech przy Was w pokoju ducha oddam!

O, Józefie, ratuj nas, w życiu, w śmierci, w każdy czas!

Modlitwa przed jedzeniem

Pobłogosław, Panie Boże, nas i te dary,
które z Twojej szczodroliwości spoży-
wać mamy. Przez Chrystusa Pana naszego.
Amen.

Modlitwa po jedzeniu

Dziękujemy Ci, Wszchemogący Boże,
za wszystkie dobrodziejstwa Twoje, który
żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

Modlitwa przed nauką

Duchu Święty, który oświecasz serca
i umysły nasze, dodaj nam ochoty i zdol-
ności, aby ta nauka była dla nas z po-
żytkiem doczesnym i wiecznym. Przez
Chrystusa Pana naszego. Amen.

Modlitwa po nauce

Dzięki Ci, Boże za światło tej nauki.
Pragnę, abym nią oświecony mógł Cię
zawsze wielbić i wolę Twoją wypełniać
na wieki Przez Chrystusa Pana naszego.
Amen.

RACHUNEK SUMIENIA

Modlitwa przed rachunkiem sumienia

Panie Boże, światłości duszy mojej! bez
Ciebie nic nie mogę dla zbawienia duszy
mojej uczynić; oświeć rozum mój i wspo-
móż pamięć moją, abym mógł poznać,
czym majestat Twój obraziłem, abym za
grzechy moje serdecznie żałował i praw-
dziwie pokutował.

Abym odprawić dobrze rachunek su-
mienia, należy przejść w myśli uważ-
nie przypkazania boskie i kościelne.
W tym celu niech posłuży następujący
krótki praktyczny sposób.

Pytania wstępne

Kiedy byłem ostatni raz u spowiedzi św?
Czy ostatnia moja spowiedź była dobra?
Czy zapomniałem lub zataiłem jakiś
grzech na ostatniej spowiedzi?
Czy odprawiłem zadaną pokutę?

Z przykazań Boskich i kościelnych

I. Modlitwa: Czy opuszczałem pacierz poranny lub wieczorny? Czy odmawiałem go bez uwagi? Czy uczyłem się pilnie nauki religii? Czy słuchałem rozmów przeciw wierze? (Ile razy?) Czy czytałem pisma przeciw wierze? (Ile razy?) Czy powątpiewałem dobrowolnie o prawdach wiary? (Ile razy?) Czy opuszczałem jakie praktyki religijne ze wstydu? Czy wierzyłem w zabobony?

II. Imię Boskie: Czy wymawiałem imiona święte lekkomyślnie lub w gniewie? Czy przeklinałem? Czy mówiłem z pogardą o rzeczach świętych? Czy przysięgałem lekkomyślnie? fałszując? (Ile razy?)

III. Dzień święty: Czy w niedzielę lub święta opuściłem z własnej winy Mszę św.? (Ile razy?) Czy z własnej winy opóźniłem się? (jeżeli po ofiarowaniu, to ile razy?) Czy w kościele zachowałem się pobożnie? Czy w niedzielę i święta robiłem jakieś zakazane roboty? (ile razy?) Czy w dni postne jadłem mięso? (ile razy?)

IV. Rodzice, przełożeni i starsi: Czy rodzicom lub przełożonym byłem nieposłuszny? Czy mówiłem do nich niegrzecznie? Czy mówiłem źle o nich? Czy życzyłem im coś złego? Czy martwiłem ich swoim za-

cowaniem? nasmiewałem się z ludźmi starszych, lub kalek?

V. Bliźni: Czy pobitem kogo lub skaleczylem? Czy kogo przezywałem lub przeklinałem? Czy drogim złego lub śmierci życzyłem? Czy chciałem się na kim zemścić? Czy namawiałem kogo do grzechu? (do jakiego?) Czy szkodziłem sobie lub prugim na zdrowiu? Czy paliłem tytoń lub piłem trunki? Czy dręczyłem zwierzęta?

VI. i IX. Skromność: Czy o nieskromnych rzeczach dobrowolnie i z upodobaniem myślałem lub ich pragnałem? (ile razy?) Czy rozmow nieskromnych z upodobaniem słuchałem, lub sam je prowadziłem? (ile razy?) (wobec wielu osób?) Czy na bezwstydnę rzeczy patrzałem dobrowolnie? Czy uczyniłem coś nieskromnego sam lub z innym? (ile razy?) Czy czytałem złe książki?

VII. i X. Cudza własność: Czy brałem coś rodzicom z jedzenia, lub pieniędzy bez ich wiedzy? Czy wziąłem coś komu innemu? (co?) jaką wartość miała ta rzecz? Czy zatrzymałem sobie jakieś rzeczy znalezione? (jakie?) Czy rzeczy pożyczone oddałem? Czy niszczyłem swoje rzeczy: ubranie, książki? Czy wyrządziłem szkodę? (jaką?) Czy szkody wyrządzone naprawiłem?

VIII. Kłamstwo: Czy kłamałem? Czy przez kłamstwo moje szkodziłem komu? Czy obmawiałem kogo? (to znaczy czy wyjawiałem bez potrzeby nieznanne błędy bliźniego?) Czy oczerniałem kogo? (to znaczy czy mówiłem na bliźniego rzeczy złe i nieprawdziwe, skarżyłem fałszywie?) Czy obmowy naprawiałem? Czy oszczerstwo odwołałem? Czy poróżniałem bliźnich przez nieroztropne rozmowy?

Z grzechów głównych

Czy pyszniłem się z mego ubrania, z mych zdolności, urody? Czy gardziłem drugim? Czy byłem niemilosierny, nieuczliwy, nieuczynny? Czy cieszyłem się z cudzego nieszczęścia? Czy zazdrościłem drugiemu gdy im się lepiej powodziło? lub ich chwaloło? Czy jadłem lub piłem za dużo? Czy byłem leniwy w pracy? Czy odrabiałem sumiennie lekcje? Czy uważałem w szkole?

Pytanie końcowe

Jaka zła skłonność (pycha, próżność, chciwość, nieczystość, zazdrość, zawiść, nieuczliwość, nieumiarkowanie w jedzeniu i piciu, gniew, niecierpliwość, lenistwo, kłamstwo, ośluda itd.) jest moją wadą główną? Czy zwalczałem ją? W jaki sposób? Czy

żyję w bliskiej okazji do grzechu? w jakiej? Czy poprawiłem się od mej ostatniej spowiedzi? w czym? Z czego teraz szczególnie powinienem się poprawić?

Uwaga: Jeżeli popełniłeś jaki grzech? którego tu nie znalazłeś w tym rachunku sumienia – wyznaj go także na spowiedzi świętej.

Skończywszy rachunek sumienia pobudź się do prawdziwego żalu.

Akt żalu

Pobudźmy się do prawdziwego żalu za grzechy nasze, obiecując Panu Bogu nigdy nie grzeszyć.

Panie, Jezu Chryste, Zbawicielu mój, jedyne dobro moje! żaluję serdecznie, zem Ciebie, Boga mojego obraził! brzydzę się wszystkimi grzechami moimi dla miłości Twojej, mam stateczną wolę nigdy nie grzeszyć, za pomocą łaski Twojej świętej, o którą Cię pokornie proszę.

MINISTRANTURA

czyli

sposób służenia do Mszy św.

Ministrant, usługujący do Mszy świętej wychodząc z zakrystii, powinien się pokłonić głęboko przed krzyżem, potem kapłanowi i poprzedzać go, trzymając mszał w lewej ręce.

Przechodząc koło dzwonka zadzwoni. Jeżeli ma być Msza św. czytana bez grania, zadzwoni raz, jeżeli grana dwa razy i jeżeli śpiewana trzy razy.

Przy ołtarzu staje po prawej stronie kapłana; oddaje wraz z nim pokłon krzyżowi, lub jeśli w ołtarzu jest Najświętszy Sakrament, razem z kapłanem przyklęka, to samo czyni na środku ołtarza, ilekroć przechodzi z jednej strony na drugą.

Kładzie mszał na ołtarzu po stronie Epistoły, a sam klęka przy stopniach ołtarza, ze złożonymi rękami, po stronie Ewangelii. Skoro kapłan zejdzie do stóp ołtarza, ministrant żegna się razem z nim.

KAPŁAN. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Introibo ad altare Dei.

Ministrant. Ad Deum qui laetificat juventutem meam.

K. Judica me Deus etc. doloso erue me.

M. Quia tu es Deus, fortitudo mea: quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

K. Emitte lucem tuam etc. I tabernacula tua.

M. Et introibo ad altare Dei; ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

K. Confitebor tibi etc. et quare conturbas me.

M. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi salutare vultus mei et Deus meus.

K. Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.

M. Sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum - Amen.

K. Introibo ad altare Dei.

M. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam

K. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

M. Qui fecit coelum et terram.

K. Confiteor etc.

M. Misereatur tui omnipotens Deus et dimissis peccatis tuis, perducat te ad vitam aeternam.

K. Amen.

M. Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistae, Sanctis

Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis et tibi Pater quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum beatum Joannem Baptistam, sanctos apostolos Petrum et Paulum omnes Sanctos et te Pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

K. Misereatur etc. ad vitam aeternam.

M. Amen.

K. Indulgentiam etc.

M. Amen.

K. Deus tu conversus vivificabis nos.

M. Et plebs tua laetabitur in te.

K. Ostende nobis, Domine misericordiam tuam.

M. Et salutare tuum da nobis.

K. Domine exaudi orationem meam.

M. Et clamor meus ad te veniat.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

Następnie kapłan wchodzi na stopnie ołtarza i mówi naprzemian z ministrantem.

K. Kyrie elejson.

M. Kyrie elejson.

K. Kyrie elejson.

M. Christe elejson.

K. Christe elejson.

M. Kyrie elejson.

K. Kyrie elejson.

M. Christe elejson.

K. Kyrie elejson.

K. Dominus vobiscum

M. Et cum spiritu tuo.

Potem kapłan czyta modlitwy, a za każdym:

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

Gdy kapłan dał znak, że skończył Epistolę:

M. Deo gratias.

Ministrant przynosi mszał na stronę Ewangelii.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Sequentia sancti Evangelii secundum N.

M. Gloria Tibi Domine.

Gdy [kapłan po Ewangelii całuje mszał, ministrant klęka po stronie Epistoły.

M. Laus Tibi Christe.

Po Ewangelii i Credo.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

Kapłan, czyta Offertorium, a ministrant stawia ampulki na rogu ołtarza po stronie Epistoły. Na ofiarowanie dzwoni. Po ofiarowaniu polewa kapłanowi palce i podaje ręczniki, potem klęka po stronie Epistoły.

K. Orate fratres etc. . . . omnipotentem.
M. Suscipiat Dominus sacrificium de
manibus tuis, ad laudem et gloriam no-
minis sui, ad utilitatem quoque nostram,
totiusque Ecclesiae suae sanctae.

Amen.

Po skończonych modlitwach cichych

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Sursum corda.

M. Habemus ad Dominum.

K. Gratias agamus Domino Deo nostro.

M. Dignum et justum est.

Gdy kapłan mówi Sanctus; ministrant
dzwoni po trzykroć. Przed konsekracją,
gdy kapłan żegna Hostię, ministrant
dzwoni dwa razy, gdy kapłan przykłęka
przed podniesieniem, drugi raz w chwili
podniesienia Hostii, trzeci raz, gdy kap-
łan po podniesieniu przykłęka. Podob-
nie przy podniesieniu kielicha dzwoni trzy
razy. Na „Peripsum“ ministrant dzwoni
jak na Sanctus

Potem:

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

Kończąc Pater noster.

K. Et ne nos inducas in tentationem.

M. Sed libera nos a malo.

Po przełamaniu Hostii Przenajświętszej.

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

K. Pax Domini sit semper vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

Gdy kapłan bije się w piersi, mówiąc
trzykrotnie: Domine, ministrant dzwoni
po trzykroć; po Komunii nalewa kapła-
nowi do kielicha wina, a potem winem
i wodą palce kapłana i przenosi mszał
na Epistołę.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Per omnia saecula saeculorum.

M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Ite missa est, albo Benedicamus Domino.

M. Deo gratias.

Jeżeli kapłan pozostawi mszał otwarty,
ministrant go przenosi.

K. Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius
et Spiritus Sanctus.

M. Amen.

K. Dominus vobiscum.

M. Et cum spiritu tuo.

K. Initium sancti Evangelii secundum N.

M. Gloria Tibi Domine.

Po skończonej Ewangelii mówi ministrant:
M. Deo gratias.

UWAGA: Przy żałobnej Mszy św. ministrant ma wiedzieć: 1) że cały psalm „Judica me Deus” opuszcza się. 2) że kapłan zamiast: *Ite missa est*, mówi: *Requiescant in pace*, na co ministrant odpowiada: Amen.

P I E Ś N I

Hymn narodowy

BOŻE COŚ POLSKIE przez tak liczne wieki
Oteczał blaskiem potęg i chwale,
Coś ja zasiałam tarczą swej opieki
Od nieszczęść które przynębić ją wiały.
Przed Twe ołtarze zanostm błagante
Ojczyznę wolną pobłogosław Panie! (bis)

Hymn Stowarzyszeń i Związków

MY CHCEMY BOGA święta Pani,
O usłysz Twoich dziecił śpiewł
My Twój słudzy ukochant,
Za wiarę damy życie, krew.
Błogosław słodka Pani!
Błogosław wszelki stan!
My chcemy Boga! — my poddani!
On naszym królam, On nasz Pan!
My chcemy Boga w rodzin kole,
W troskach rodziców, w dziełach snach,
My chcemy Boga w kształce, w szkole,
W godzinach wytchnień, w pracj dniach,
Błogosław słodka Pani i t. d.

Hymn młodzieży

POD TWĄ OBRONĘ, Ojcie na niebie,
Grono Twych dziecił swój powierza los,
Ty nam błogosław ratuj w potrzebie,
I broń od zguby, gdy zagraża cios.

Czy toś spokojna, czy chczą fale,
Gdy Ty swe dziecił w swej opiece masz,
Wnosimy modły dziś ku Twej chwale,
Boś Ty nam tarczą, Boże Ojcie nasz.

Pieśń poranna

KIEDY RANNE wstają zorze,
Tobie ziemia, Tobie morze,
Tobie śpiewa żywnoł wszelki,
Bądź pochwalon, Boże wieki!

A człowiek, który bez miary,
Obsypany Twymi dary,
Coś go stworzył i ocalił,
A czemużby Cię nie chwalił,

Ledwie oczy przetrzeć zdołam,
Wnet do mego Pana wołam,
Do mego Boga na niebie,
I szukam Go koło siebie.

Wteli snem śmierci upadłł,
Co się wczoraj spać pokładłł,
My się jeszcze obudzilił,
Byśmy Cię, Boże, chwaliłł.

Pieśń wieczorna

WSZYSTRZIE NASZE dzienne sprawy,
Przyjm litośnie Boże prawy,
A gdy będziemy zasypialił,
Niech Cię nawet sen nasz chwalił

Twoje oczy obrocone,
Dzień i noc patrzą w tę stronę,
Gdzie niedoleżność człowieka,
Twojego ratunku czeka

Odwracaj nocne przygody,
Od wszelakiej broń nas szkodę,
Miej nas zawsze w Swojej płeczy,
Stróżu i Sędziu człowieczy

A gdy już niebo osiędziem,
Tobie wspólnie śpiewać będziem,
Boże w Trójcy niepojęty,
Święty na wiek wieków święty.

Pieśni o Najśw. Sakramencie

Niechaj będzie pochwalony,
Od nas wszystkich wysławiony,
Przenajświętszy Sakrament,
Ten niebieski Sakrament.

Chwała i dziękczynienie, bądź w każdym momencie
Jezusowi w Najświętszym, Boskim Sakramencie!
Ile minut w godzinie, a godzin w wieczności,
Tylekroć bądź pochwalony, Jezu miłości!

O przenajświętsza Hostia,
Dla której nam Niebo sprzyja,
Broń od nieprzyjaciół wszelkich,
Dodać mocy i sił wielkich.

Bądź chwala Panu naszemu,
Z Orlewię narodzonemu,
Ojcu, Duchowi Świętemu
Boga w Trójcy jedynemu!

Przed tak wielkim Sakramentem
Upadamy na warzy!

Niech ustąpią z Testamentem,
Nowym sprawom już starszy.

Ojciec z Synem niech to sprawi,
By Mu dzięki zabrzmiała:
Niech Duch Święty błogosławi;
By się Jego moc stała.

Pieśni do Matki Boskiej

SE^WECZNA MATKO, Opiekunko ludzi,
Niech Cię płacz sierot do litości wzbudzi,
Wygnańcy Ewy, do Ciebie wołamy.
Zmiłuj się, zmiłuj niech się nie tułamy.

Do kogoż mamy wzdychać nędzne dziatki,
Tylko do Ciebie ukochanej Matki,
U której serce otwarte każdemu,
A osobliwie nędzą strapionemu.

Zasłużyliśmy, to prawda, przez złość,
By nas Bóg karał różgą surowości.
Lecz kiedy Ojciec rozgniewany siecze,
Szczęśliwy, kto się do Matki uciecze.

Ty masz po sobie i Ojca i Syna,
Snadnie Go Twoja przejedna przyczyna,
Pokazawszy Mu pierś i wnętrzności,
Łatwo Go skłoniłaś Matko łaskowości.

Dla Twego serca wszystko Bóg uczynił,
Daruje plagi, choć czołówek zawinił,
Jak Cię cna Matko nie kochać serdecznie,
Gdy się skryć mogę pod Twój płaszcz bezpiecznie,

Ratuj nas, ratuj Matko ukochana,
Zagniewanego, gdy zobaczysz Pana,
Mieczem przebite pokazuj Mu serce,
Gdy Syna na Krzyż uderzył morderce

CZESC MARYI, cześć i chwala,
Pannie świętej cześć!
Śpiewaj, śpiewaj, dziatwo małe,
Hołd Jej spleesz się nieść.

Jej to ręce plastowały
Tego, co ten świat
Stworzył wielki i wspaniały:
Syn Jej, a nasz brat.

On jak Matkę Ją miłował,
Jej posłusznym był,
Kaźde słowo Jej szanował,
Chociaż Bogiem był.

Dziatki lubę, jeśli chcecie
Błogi żywot mieć
Jako święte Jezus — Dziecię,
Maryję chcecie czcić.

Niewianność, cichość, pokora,
To Maryi strój,
Przez nie miła niebios Córa
Łask zyskała zdroj

Przez nie w gwiazdzistej koronie
Ją osadził Bóg
Na wysokim niebios tronie,
Ma w Aniołach sług.

Obraz Maryi, dziatwo droga,
W sercu zawsze noś,
O opiekę Mat i Boga,
Zawsze kornie proś.

MATKO NIEBIESKIEGO PANA,
Śliczna i niepokalana,
Jakiej wleki, czas daleki,
Czas nie mały i świat cały
Nie słyszał.

Wszystkie skarby, co są w Niebie,
Bóg wybrał Panno, dla Ciebie,
Jak bogata z słońca szata,
Z gwiazd korona upleciona
Na głowie,

Miesiąc swe ogniste rogi,
Skłonił pod Twe święte nogi,
Gwiazdy wszystkie asystują,
Bo Królowę w Niebie czują
Nad sobą,

Przez Twą powaźną przyczynę,
Niech nam Bóg odpuści winę,
Uprosz pokój, Panno święta,
Boś bez zamy jest poczęta
Margol

Do Ciebie się wcielamy,
Twej łaski świętej błagamy,
Rozbrój gniew Suna Swego,
By nie karał ludu Swego
Margol

Wszak tylko za Twą przyczyną,
Kary za grzechy przemina,
Przedstaw Pokutę Synowi,
Naazemu Zabawicielowi!
O Matko!

Pieśni przygodne

Na cześć Chrystusa Króla

Królu Narodów, nasz wleczny Panie
S;stawaj nad nami Swe królowanie;
Choć piekło huczy, że tron Twój skruszy,
Ty be'dziesz zawsze Królem mej duszy.

Wspierał nas łaską w zwycięstwie boju,
Daj ducha zgody, Królu pokoju!
Potężny zastęp Twoich rycerzy,
Niech ducha Twego wśród świata szerzy.

Królu narodów niezwykły,
U stóp Twoich uszytkie mocarstw korony,
Spraw prosim Ciebie wszechmocny Panie,
Niech się unet jedna ouczarnia stanie.

Podbijasz serca swoją cichością,
Pociągasz wszystkich swoją miłością,
Lecz miłosterdzie Twe nieskończone,
Niech nam zaświeci przy naszym zgonie

Do św. Stanisława Kostki

ANIELE ZIEMSKI bez winy,
Ozdoba naszej krainy,
Wejrzyj z niebiosa dziś łaskawie,
Na nas Święty Stanisławie.

Przyjm nasze modły, ofiary,
Zlej na nas niebieskie dary,
Wesprzyj nas w każdej potrzebie,
Gdy głos nasz wznięstem do Ciebie.

Gdy kornie przed Twe ołtarze,
Niewinni padniemy na twarze,
Niech szatańskiej strząży złości,
Nam nie ranią niewinności.

A kiedy grzeszni wołamy
Pomocy Twej niech doznamy,
Uproś, czego nam potrzeba,
I zaprowadź nas do nieba.

KTO SIE W OPIERĘ podda Panu swemu
A całym sercem szczerze ufa Jemu,
Śmiało rzec może mam obrońcę Boga,
Nie przyjdzie na mnie żadna straszna twogo.

I w zaradliwym powietrzu otulę
W cieniu swych skrzydeł zachowa cie w bezpieczności,
Pod Jego pióry nieczysz bezpieczne

Stateczność Jego, tarcz i puklerz mocny,
Za którym stojąc na ta ten strach nocny,
Na żadną twogę, ani dój na straszny,
Którymi steje przegruda w dzień biały.

Stąd wedle ciebie tysiąc głów poleże,
Stąd drugi tysiąc ciebie nie dosięże,
Miecz nieuchronny, a ty przecie swemi
Oczywymi ujrzysz pomstę nad grzesznymi.

Łaż rzekł Panu: „Tuś nadrięja moja”
Iż Bóg Najwyższy jest obroną twoją,
Nie dostąpi cie żadna zła przegruda,
Ani się znajdzie w domu twoim szkoda.

Aniolom Swoim każę cie pilno wać,
Gdziekolwiek stąpisz, którzy cie piastować
Na rękę będą, abyś idąc drogą,
Na ostry kamień nie ugodził nogą.

Będziesz bezbezpiecznie po świążach zwiadłych
I po padalcał deptał niecierpliwych,
Na lwa srogiego bez obrony wsiedziesz,
I na ogromnym smoku jeździć będziesz.

Stuchaj, co mówi Pan: „Kto Mnie miłuje”
A ze mną sobie szczerze postępuje,
Ja go też takie w jego każdą twogę
Nie zapomnę i owasem pomogę.

Głos jego u Mnie nie będzie wzgardzony
Ja z nim w przysgodzie, ode Mnie obrony
Niech pewen będzie, pewien i zachości
I lat siedziuch i Meį zachości.

Z TEJ BIEDNEJ ZIEMI, z tej też doliny,
Tęknij się w niebo unosz dźwięk:
O Boskie Serce skarbce jedyny,
Wyłuchaj grzesznuch serc naszuch jęć

Nie chciej odrzucić modlitwy tej,
Bo Twojej litości błagamy w niej
Serce Jezusa, ucieczko nasza,
Zlituj się, zlituj, nad ludem Twym!

Ku tobie oczy zalane łzami,
Z wielką ufnością zwrócone są,
Ty się zlitujesz peunie nad nami,
Bo ty nie gardzisz pokutą naszą.
Ku Tobie ślemy błagalny głos
Ach, odwróć od nas karania cios.
Serce Jezusa i t. d.

To prawda Panie żeśmy zgrzeszyli.
Żeśmy Ci wiele zadali ran,
Żeśmy na litość nie zasłużyli,
Aleś Ty dobry Ojciec i Pan,
Tyś za nas wylał najdroższą Krew,
Zalej nia, zalej słuszną Twój gniew
Serce Jezusa i t. d.

Z Ciebie, o Serce Króla naszego,
Świeci nam słodkich nadziei blask,
Ty nie odrzucisz ludu Twojego,
Tyś niezgłębioną przepaścią łask,
A naszą nędzę tak dobrze znasz;
My bardzo biedni, o Panie nasz.
Serce Jezusa i t. d.

Przez Serce Twojej Matki Przeczystej,
Przez Jej boleści błagamy Cię:
Wspieraj nas w drodze smutnej, ciernistej,
Nad nędzą naszą ulituj się
Przebacz nam, przebacz i pociesz nas,
Wiecznej radości niech błysnie czas.
Serce Jezusa i t. d.

BOŻE MOCNY, Boże cudów,
Przenajświętszy Ojciec nasz,
Co dla szczęścia wszystkich ludów,
Dobroć, moc i łaskę masz,
Który widzisz serca drgnienie
I najskrytsze myśli znasz,

Nach wystuchać me wesechnienie,
Przenajświętszy Ojciec nasz.

Spraw abyśmy korzystali
Z darów udzielonych nam,
Byśmy przez nie uzyskali
Wstęp do Twoich niebieskich bram;
Udziel nam w pracy wytrwałości,
Łaska Twoja niech wzmacnia nas
Byśmy mężnie ku wieczności
Szlę z weselem a bez zmasz

OJCZE Z NIEBIOS, BOŻE PANIE,
Tu na ziemię zeslij nam
Twoje święte zmiłowanie
Tu na ziemię zeslij nam.

Boże mocny, my w pokorze,
Łaski Twojej błagamy Cię
Bo dłoń Twoja wszystko może
Ty nad nami zlituj się!

Ach, przez Syna Twego męki
Naszej biedzie ulżyć chciej
Łzom pofolguj, ukój jęki
Boże wielki litość miej.

O Maryjo, Matko nasza
Tobie polecamy się!
Wszak głos Twój wszystko wyprasza
Ty nami opiekuj się!

Pieśń przy pierwszej Komunii św.

POJDZIE BŁOGOSŁAWIĆ PANA,
Wszysta ziemię, niebo całe!
W jeden dźwięk pieśń nasza słana
Niechaj śpiewa Pańską chwałę!

Bóg najświętszy, Bóg miłości,
W Sakramencie utajony,
Teraz, zawsze i wiecznie
Niechaj będzie pochwalony!

Pójdź, o słońce promieniste;
 Pójdź księżycu z twarzą jasną;
 Pójdźcie gwiazdy jaśniejące;
 Przy Mm światła wasze gasną.

Bóg Najświętszy i t. d.

Pójdźcie góry i doliny,
 Smutne lasy i pustynie;
 Oto Stwórca wasz jedyny,
 Niech Mu piosnka od was plynie.

Bóg Najświętszy i t. d.

Pójdźcie ptaszki śpiewające,
 Z niewinną piosenką waszą,
 Pod obłoki wzlatujące,
 Połączcie się z pieśnią naszą.

Bóg Najświętszy i t. d.

Pójdźcie, wszystkie serca wierne,
 Wszystkie dusze co On zbawił;
 Oto skatby tak niezmierne
 Dla was Pan Bóg pozostawił.

Bóg Najświętszy i t. d.

Pójdźcie, duchy święte z Nieba,
 Oto skryta Boża manna;
 Oto Pan w postaci chleba
 Zaspiewajcie Mu Hosanna.

Bóg Najświętszy i t. d.

I Ty także, o Panienko,
 Coś Jezusa porodziła,
 Z naszą połącz się piosenką
 By dla Niego miłsza była.

Bóg Najświętszy i t. d.

Proś tam w niebie, proś w Niego,
 By Duch Święty, Duch pociechy,
 Zstąpił dzisiaj na każdego,
 By miłością spalił grzechy.

Bóg Najświętszy i t. d.

SPIS RZECZY

Przedmowa	Str.
Przedmowa	3
Wstęp. O Wierze i o Kościele	4

Wykład nauki św.

I. O Krzyżu św.	10
II. O Bogu i o stworzeniu	11
III. O rzeczach ostatecznych	18
IV. O przykazaniach Boskich	20
V. O przykazaniach Kościelnych	29
VI. O Łasce Bożej	33
VII. O sakramentach świętych	34
A. O sakramentach udzielających Łaskę	35
B. O sakramentach pomnażających Łaskę	48
VIII. O modlitwie	57
IX. O cudach	58
X. O uczynkach chrześcijańskich	60
XI. O współdziałaniu z Kościołem	60

Dodatek

Pałera	62
Aktę cnót Boskich	66
Antol Pański	67
Modlitwy do N.M.P.	
Pod Twoją obronę	68
Witaj Królowo	68
Pomnij	69
Krótkie modlitewki	70
Aktę strzeliste	71
Modlitwa przed jedzeniem	72
Modlitwa po jedzeniu	72

Modlitwa przed nauką	72
Modlitwa po nauce	72
Rachunek sumienia	73
Ministrantura	78

Pieśni

Hymn narodowy	84
Hymn Stowarzyszeń i Związków	84
Hymn młodzieży	84
Pieśń poranna	85
Pieśń wieczorna	85
Pieśń o Najśw. Sakramencie	
Niechaj będzie	86
Chwała i dziękczynienie	86
O Przenajśw. Hostia	86
Przed tak wielkim Sakramentem	86
Pieśni do Matki Boskiej	
Słodczyna Matko	87
Cześć Maryi	88
Matko uświęć skiego Pana	88

Pieśni przygodne

Na cześć Chrystusa Króla	
Królu narodów	89
Do św. Stanisława Kostki	
Aniele ziemski	90
Kto się w opiekę	90
Z tej biednej ziemi	91
Boże mój	92
Ojcze z niebios	93
Pieśń przy pierwszej Komunii św.	
Pójdźcie błogosławić Pana	93

18
No. 100
1860